

ความตึงเครียดด้านภูมิรัฐศาสตร์กับความเสถียรต่อระบบอาหารโลก: นัยต่อโครงสร้างต้นทุนภาคเกษตร การค้าอาหารโลก และทิศทางเชิงนโยบายของไทยในระยะต่อไป

บริบทสถานการณ์: ความเสี่ยงเชิงระบบที่เชื่อมโยงหลายมิติ

สถานการณ์ความตึงเครียดในตะวันออกกลางที่ยกระดับเป็นความขัดแย้งทางทหารในปี 2569 สะท้อนให้เห็นถึง “ความเสี่ยงเชิงระบบ (Systemic risk)” ที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิรัฐศาสตร์ พลังงาน และความมั่นคงทางอาหารโลก โดยเฉพาะเมื่อภูมิภาคดังกล่าวเป็นทั้งแหล่งพลังงานสำคัญและเป็นจุดยุทธศาสตร์ของเส้นทางการค้าระหว่างประเทศ

ภายใต้บริบทนี้ ระบบอาหารโลกซึ่งพึ่งพาการค้าและห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศในระดับสูง จึงมีความเปราะบางต่อความผันผวนของปัจจัยภายนอก และมีแนวโน้มได้รับผลกระทบในลักษณะ “ทวีคูณ” เมื่อเกิดความไม่แน่นอนด้านพลังงาน ปัจจัยการผลิต และโลจิสติกส์พร้อมกัน ในเชิงโครงสร้าง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดของระบบอาหารโลกที่ยังพึ่งพาเส้นทางขนส่งและแหล่งผลิตหลักในบางภูมิภาค เมื่อเกิดความเสี่ยงในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ จึงส่งผลให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นและตลาดสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูงขึ้นในระยะสั้นถึงระยะกลาง

ภาพ: [Republic. (2026). Explainer: How Does the Iran War Affect Fertiliser Supplies, Prices and Food Security?]

ผลกระทบเชิงโครงสร้าง: ต้นทุน-อุปทาน-ราคา

การวิเคราะห์ผลกระทบพบว่า ความตึงเครียดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของภาคเกษตรและอาหารโลกใน 3 มิติหลักที่มีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่

(1) **โครงสร้างต้นทุนการผลิต (Cost Structure)** ราคาพลังงานและปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีที่มีความเชื่อมโยงกับก๊าซธรรมชาติ มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรทั่วโลกเพิ่มขึ้นในวงกว้าง ซึ่งอาจนำไปสู่การปรับลดการใช้ปัจจัยการผลิตและกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตในระยะต่อไป

(2) **เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Stability)** ข้อจำกัดด้านความปลอดภัยของเส้นทางการขนส่ง โดยเฉพาะบริเวณช่องแคบฮอร์มุซ ส่งผลให้ต้นทุนโลจิสติกส์เพิ่มขึ้น ทั้งในรูปแบบของค่าระวางเรือ ค่าประกันภัย และระยะเวลาการขนส่งที่ยาวนานขึ้น ซึ่งกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบกระจายสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ

(3) **ระดับราคาและความมั่นคงทางอาหาร (Price & Food Security)** แรงกดดันด้านต้นทุนและข้อจำกัดด้านอุปทาน ส่งผลให้ราคาสินค้าอาหารในตลาดโลกมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น ขณะเดียวกันประเทศผู้นำเข้าอาหารมีแนวโน้มเพิ่มการสำรองสินค้าและกระจายแหล่งนำเข้า ซึ่งยิ่งเพิ่มความผันผวนในตลาดสินค้าเกษตรโลก

นัยต่อประเทศไทย: ความสามารถในการแข่งขันภายใต้ต้นทุนที่เปลี่ยนแปลง

สำหรับประเทศไทย ผลกระทบดังกล่าวมีลักษณะเป็นผลกระทบทางอ้อมที่มีนัยสำคัญเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะจากต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามราคาปัจจัยการผลิตและพลังงาน รวมถึงต้นทุนโลจิสติกส์ที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งอาจกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยในตลาดโลก โดยเฉพาะสินค้าที่พึ่งพาการขนส่งทางทะเลเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ความไม่แน่นอนของตลาดโลก ความต้องการสินค้าอาหารที่เพิ่มขึ้นจากความกังวลด้านความมั่นคงทางอาหาร ได้เปิด “หน้าต่างโอกาส” ให้ประเทศไทยในฐานะผู้ส่งออกอาหารรายสำคัญ สามารถขยายตลาดได้มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหารแปรรูป ข้าว และสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพในการตอบสนองต่อความต้องการในภาวะวิกฤต

นัยต่อออสเตรเลีย: การปรับบทบาทในโครงสร้างการค้าอาหารโลก

ออสเตรเลียในฐานะผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายสำคัญของโลก มีแนวโน้มได้รับผลกระทบในระยะสั้น และระยะกลางจากราคาปัจจัยการผลิตและพลังงานที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนโลจิสติกส์ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงความไม่แน่นอนของตลาดส่งออก โดยเฉพาะในตลาดที่มีความเชื่อมโยงกับภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระยะเวลาและต้นทุนในการขนส่งสินค้า

อย่างไรก็ตาม ภายใต้การปรับโครงสร้างการค้าอาหารโลก ประเทศผู้นำเข้าอาหารมีแนวโน้มกระจายแหล่งนำเข้าเพื่อลดความเสี่ยงด้านอุปทานมากขึ้น ส่งผลให้ออสเตรเลียมีโอกาสขยายบทบาทในฐานะแหล่งจัดหาสินค้าเกษตรที่มีเสถียรภาพในตลาดโลก โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าเนื้อสัตว์และธัญพืช ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่มีความต้องการต่อเนื่องในตลาดโลก ทั้งนี้ ความสามารถในการรักษาความต่อเนื่องของอุปทานและบริหารจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ รวมถึงต้นทุนของปัจจัยการผลิตและพลังงาน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่

กำหนดบทบาทของออสเตรเลียในโครงสร้างการค้าอาหารโลกในระยะต่อไป

ภาพ: [ABC News. (2026). Middle East conflict hits meat exports, pushes up costs for farmers]

แนวโน้มระยะสั้น-กลาง: ความผันผวนและการปรับโครงสร้างตลาด

แนวโน้มในระยะต่อไปสะท้อนว่า ระบบอาหารโลกกำลังเข้าสู่ช่วงของ “ความผันผวนเชิงโครงสร้าง” อันเป็นผลจากแรงกดดันด้านต้นทุนและความไม่แน่นอนของห่วงโซ่อุปทาน โดยมีความเป็นไปได้ของสถานการณ์ตั้งแต่

- ความผันผวนด้านราคาในระยะสั้น จากแรงกดดันด้านต้นทุนพลังงานและปัจจัยการผลิต
- การเพิ่มขึ้นของต้นทุนโลจิสติกส์และการปรับเส้นทางการค้า ซึ่งอาจกระทบต่อระยะเวลาและความต่อเนื่องของอุปทาน
- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าอาหารโลกในบางสินค้า โดยเฉพาะการกระจายแหล่งนำเข้าและบทบาทของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ

ในเชิงโครงสร้าง ความไม่แน่นอนดังกล่าวอาจเร่งให้เกิดการปรับตัวของประเทศผู้นำเข้าและผู้ส่งออกอาหาร ทั้งในด้านการบริหารความเสี่ยง การสำรองสินค้า และการกระจายแหล่งจัดหา ซึ่งอาจส่งผลให้ทิศทางการค้าอาหารโลกมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นในระยะต่อไป ทั้งนี้ ระดับของผลกระทบจะขึ้นอยู่กับ

พัฒนาการของสถานการณ์ความขัดแย้งและเสถียรภาพของเส้นทางการขนส่งระหว่างประเทศ ซึ่งยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด

ข้อพิจารณาเชิงนโยบาย: การเสริมสร้างความยืดหยุ่นของภาคเกษตรไทย

ภายใต้บริบทของความไม่แน่นอนที่เพิ่มขึ้น การกำหนดนโยบายควรมุ่งเน้นการเสริมสร้าง “ความยืดหยุ่น (Resilience)” ของภาคเกษตรและระบบอาหาร เพื่อรองรับความผันผวนของปัจจัยภายนอกทั้งด้านต้นทุนและห่วงโซ่อุปทาน โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่

- การบริหารจัดการต้นทุนปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ยและพลังงาน เพื่อลดแรงกดดันต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการ
- การพัฒนาประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานและระบบโลจิสติกส์ เพื่อให้สามารถรักษาความต่อเนื่องของการผลิตและการส่งออกได้ภายใต้ข้อจำกัดด้านการขนส่ง
- การกระจายความเสี่ยงด้านตลาดส่งออกและแหล่งนำเข้า เพื่อลดการพึ่งพาส่งออกหรือเส้นทางการค้าหลักเพียงไม่กี่แห่ง
- การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลกในภาวะวิกฤต

ในเชิงยุทธศาสตร์ การดำเนินนโยบายควรให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่าง “การบริหารความเสี่ยง” และ “การใช้ประโยชน์จากโอกาสทางการค้า” ที่เกิดขึ้นในตลาดโลก เพื่อรักษาเสถียรภาพของภาคเกษตรไทยควบคู่กับการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

1. ABC News. (2026). *Middle East conflict hits meat exports, pushes up costs for farmers*
2. Argus Media. (2026). *US-Iran conflict slows agricultural flows into Gulf*
3. S&P Global Commodity Insights. (2026). *Escalating Gulf conflict likely to weigh on beef exports*
4. Grain Central. (2026). *Iran conflict likely to hike fertiliser prices*
5. Agriculture.com / Farmdoc. (2026). *Attack on Iran Could Disrupt Global Fertilizer Markets*
6. AP News. (2026). *Iran war disrupts global ocean freight supply chains*
7. Financial Times. (2026). *Strait of Hormuz disruption threatens Middle East food imports*
8. The Australian. (2026). *Shipping companies impose war-risk surcharges*
9. ABC News. (2026). *Fertiliser shortage impacts Australian agriculture*
10. Grain Central. (2026). *Middle East conflict sparks slew of shipping charges*
11. Financial Review. (2026). *Wartime inflation shock ‘catastrophic’ as fertiliser, plastics soar*
12. News.com.au. (2026). *‘Crop could be halved’: Farmers sound alarm bells as diesel and fertiliser shortages intensify*
13. Republic. (2026). *Explainer: How Does the Iran War Affect Fertiliser Supplies, Prices and Food Security?*

สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรประจำกรุงแคนเบอร์รา
1 เมษายน 2569